

Obvyklý začátek modliteb

Téměř bez výjimky každá řada pravoslavných modliteb obsahuje takzvaný „obyčejný začátek“. Setkáme se s ním při různých bohoslužbách, obřadech, při ranních i večerních modlitbách a také v modlitbách před svatým přijímáním.

Jsou to tyto modlitby:

Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.
Βασιλεῦ οὐράνιε, Παράκλητε, τὸ Πνεῦμα της ἀληθείας ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθέ καὶ σκηνώσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἀμήν.

Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς (3x).
Δόξα... Καὶ νῦν...

Παναγία Τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς. Κύριε, ἰλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Δέσποτα, συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Ἄγιε, ἐπίσκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου. Κύριε ἐλέησον (3x)
Δόξα... Καὶ νῦν...
Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφιεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
Ἰερεὺς Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία...
Ἀμήν.

СЛАВА ТБЕ ѿ БОЖЕ НАШЕ, СЛАВА ТБЕ.

Црѣо небный, ѡутѣшителю, дшѣ истинны, ѡже вездѣ съи и всако нполнааи, сокровнице блгчх и жнзни подателю, прииди и вселиси в нас, и очисти ны ѿ всакогв кверны, и спси блже души наша.

Сѣий бже, сѣий крепкїи, сѣий везмертныи, помилди нас. Трїжды.

СЛАВА ОЦЮ, И СЮ, И СГОМУ ДХЮ, И НЫНЕ И ПРИИХО, И ВО ВСЕКИ ВЕКОВЕ. АМѢН.

Пресѣла трїце, помилди нас: гди, ѡчисти грехи наша: вко, прости веззаконїа наша: сѣий, прѣти и исцели немощи наша, ѡмене твоегв радн.

Гди помилди, трїжды.

СЛАВА, И НЫНЕ:

Оче наш, ѡже си на небех, да святигв ѡма твоє, да приидетв црѣте твоє: да вдетв вола твоа, ѡко на небо и на землн. хлѣв наш вездѣи даждь намз днесь, и ѡстави намз долги наша, ѡкоже и мы ѡставлемз должниквмз нашимз: и не введи нас во искушенїе, но избави нас ѿ лукавгв.

Сѣенникз: Гко твоє сѣть црѣте:

Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě.

Králi Nebeský, Utěšiteli, Duchu pravdy, jenž jsi všudypřítomen a vše naplňuješ, poklade dobra a dárce života, přijď a usidli se v nás, a očist' nás od vši skvrny a spas Dobrotivý duše naše.

Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi. (3x)

Sláva Otcu i Synu i Duchu svatému, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.

Nejsvětější Trojice, smiluj se nad námi. Pane, očist' hříchy naše, Vládce, odpust' přestoupení naše. Svatý navštiv a uzdrav nemoci naše pro jméno své.

Pane smiluj se, Pane smiluj se.

Sláva Otcu i Synu i Duchu svatému, nyní i vždycky i na věky věků. Amen.

Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět' se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes a odpust' nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům a neuved' nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.

Kněz: Neboť tvé je království i moc i sláva...

Protože tradičně při klasifikaci modliteb nejnižší stojí modlitba prosebná, výše stojí modlitba děkonná a nejvýše modlitba oslavná, začínáme se modlit slovy: „Sláva tobě, Bože náš, sláva Tobě“. Pak bezprostředně následuje modlitba k Duchu Svatému. Při každé modlitbě je nutné prosit o přítomnost Ducha Svatého – pouze v něm se dokážeme správně modlit, jak říká svatý apoštol Pavel: „*Duch nám přichází na pomoc v naší slabosti. Vždyť ani nevíme, oč se máme vlastně modlit. A tu sám Duch se za nás přimlouvá vzdechy, které nelze vyjádřit*“¹. Modlitba *Králi nebeský* nejprve vyjmenuje atributy Ducha Svatého, z kterých se dozvídáme, že je Králem nebeským, tudíž skrze něho se dostáváme do království nebeského, a je králem, jako je králem Otec i Syn; je to Paraklétoš který je nám zaslíben Kristem; Duch pravdy, pravý a ne falešný, učí nás pravdě, je pokladem všeho dobrého; dárce (ř. *χορηγός* – tím kdo život řídí) života – Duch oživující, všudypřítomný a vše naplňující. Ač víme, že je všudypřítomný a vše naplňuje, přesto prosíme, aby se v nás usídlil a očistil nás od vši skvrny. Chápeme, že je v nás tolik nepravosti, že v nás jistě jeho milost nemůže zůstat. Ale pouze pokud v nás bude působit Duch Svatý dojdeme spásy duší a budeme svatí jako on, a to neobejde bez našeho svobodného rozhodnutí. Tato modlitba je stichirou z večerní bohoslužby na Padesátnici (Letnice). Tím, že je zařazena do denních modliteb církve, je vyjádřena skutečnost neustálé Padesátnice v Církvi. Touto modlitbou se mimo jiné po většinu roku „připravuje“ kněz při rozhrnutém závěsu na liturgii.

Po vzývání Ducha Svatého se obrací modlitba ke svaté Trojici, která je jádrem a základem naší víry, v ní jsme pokřtěni a v Trojici a skrze Trojici se odehrává náš život. Následuje prot tzv. Trojsvatý hymnus. Slova Svatý Bože se vztahují k Bohu Otci, který je pramenem Božství Syna i Svatého Ducha, Svatý silný k Bohu Synu, který je podle sv. Pavla (1Kor 1,24) Boží moc a moudrost a zvítězil nad našim nepřítelem ďáblem, a Svatý nesmrtelný k Duchu Svatému, který je pramenem a dárce života. Poslední slova „smiluj se nad námi“ vyjadřují mimo jiné jednotu tří osob.² Stichira z večerní na Padesátnici vykládá trojsvatou píseň takto: ...Svatý Bože, který jsi vše stvořil skrze Syna a spolupůsobení Svatého Ducha; Svatý Silný, skrze kterého jsme poznali Otce a Duch Svatý přišel na svět; Svatý nesmrtelný Duchu útěchy, od Otce vycházející a na Synu spočívající, Svatá Trojice sláva Tobě.³

Po trojsvaté písni následuje oslava Trojice - doxologie: Sláva Otci i Synu i Svatému Duchu. Nyní i vždy až na věky věků. Tento krátký chvalozpěv byl podle svědectví sv. Symeona Soluňského sestaven antiochijskými patriarchy Melétiem I. a Flaviánem I. proti ariánům a sabeliánům. První část je namířena proti ariánům, kteří tvrdili, že Otec, Syn a Duch Svatý nemají jednu slávu. Druhá část zase sabeliánům, kteří se domnívali, že Otec, Syn a Duch Svatý jsou pouze tři různá jména pro jednoho Boha, říká, že Otec, Syn a Duch Svatý jsou tu od věčnosti a také budou.⁴

Dále „obvyklý začátek“ pokračuje modlitbou Nejsvětější Trojice. Prvními slovy vzpomínáme celou Trojici a prosíme všechny osoby o smilování. Poté se obrácíme k jednotlivým hypostasím s výslovnou prosbou: slova Pane, očisť hříchy naše se vztahují na Boha Otce, protože očisťující se od hříchu smiřujeme se s ním skrze Syna. Vládce, promiň přestoupení naše se vztahují k Bohu Synu, který nás smířil s Bohem Otcem a dal nám odpuštění hříchů. Svatý, shlédni na nás, a uzdrav nemoci naše se vztahují na Ducha Svatého, protože on je utěšitelem. A závěrečná slova se vztahují opět na celou Trojici.⁵ Dále následuje doxologie a modlitba Páně tzv. Otčenáš, která vyžaduje další podrobnější výklad.

¹ Ř 8,26.

² Srv. Symeon Thessalonicensis, *De sacra predicatione* – PG 155, 576B-C.

³ Ἅγιος ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας δι' Υἱοῦ, συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἅγιος ἰσχυρός, δι' οὗ τὸν Πατέρα ἐγνώκαμεν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐπεδήμησεν ἐν κόσμῳ, Ἅγιος ἀθάνατος, τὸ Παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον, Τριάς ἅγια, δόξα σοι.

⁴ Symeon Thessalonicensis, *De sacra predicatione* – PG 155, 577C-D.

⁵ Symeon Thessalonicensis, *De sacra predicatione* – PG 155, 577C-D.